

KGB

CÁC
CHỦ TỊCH KGB

NHỮNG HỒ SƠ LỘ SÁNG

Dịch và giới thiệu
HÙNG SƠN

NHÀ XUẤT BẢN LAO ĐỘNG
HÀ NỘI 2001

Các Chủ Tịch

Dịch từ nguyên bản tiếng Nga
Các Chủ tịch KGB những bí mật số phận được khám phá
Tác giả Leonid Mlechin

LỜI GIỚI THIỆU

Cuốn sách các bạn cầm trên tay của tác giả Nga Leonid Mlechin là một cuốn sách đặc biệt vì nó kể về những người lãnh đạo một công tác mà ở Liên Xô trước đây và Nga hiện nay gọi là "công tác đặc biệt"; và bản thân những người đó cũng có những số phận đặc biệt. Đó là các Chủ tịch KGB.

Cơ quan an ninh Liên Xô được thành lập từ những ngày đầu cách mạng tháng Mười với nhiệm vụ trấn áp các lực lượng phản cách mạng trong nước để bảo vệ chính quyền với tên gọi là Ủy ban đặc biệt, về sau đã trở thành một cơ quan kiểm soát toàn diện xã hội và một cơ quan tình báo quốc tế bậc nhất. Với tên gọi là KGB từ năm 1954, cơ quan quyền lực hùng mạnh này đã trở thành nỗi kinh hoàng đối với số đông người và niềm kính nể đối với đồng nghiệp an ninh quốc tế.

KGB là một hiện tượng lịch sử trong thế kỷ 20, nó được xây dựng bằng công sức, trí tuệ và cả xương máu của nhiều thế hệ người Xô viết. Suốt 74 năm tồn tại Liên Xô (1917 - 1991); KGB sống song hành cùng Liên Xô. Những chặng đường các Chủ tịch KGB đã đi là những chặng đường của lịch sử Liên Xô vinh quang và cay đắng. Và số phận cá nhân vừa oanh liệt vừa bi thảm của họ cũng không nằm ngoài lịch sử đó.

Đây là lần đầu tiên, một cuốn sách kể về cuộc đời và sự nghiệp của tất cả các Chủ tịch KGB (mười bảy vị) từ thời Lenin cho đến khi Liên Xô tan rã.

Đọc cuốn sách này, người ta hiểu biết thêm nhiều về lịch sử chính trị và an ninh Liên Xô. Trong sách có đề cập đến những lãnh tụ và nhân vật lịch sử như Lenin, Stalin, Trotski và một số nhân vật còn có những đánh giá khác nhau như Beria, Tukhachevski và một số vụ việc còn nhiều bí ẩn như vụ ám sát Kirov, "Vụ án các bác sĩ", vụ "Đảng bộ Leningrad" v.. v... Một số sự kiện lịch sử như việc Stalin bắt tay với Hitle để trì hoãn chiến tranh, sự biến ở Hung-ga-ri năm 1956 v.v...

được đề cập và phân tích khá sâu trong mối quan hệ chính trị - ý thức hệ - an ninh.

Sách cũng cung cấp thêm tư liệu và lý giải về những diễn biến nhân sự ở hậu trường trong những bước ngoặt lớn chuyển giao lãnh đạo của Liên Xô. Hầu hết các nhà hoạt động nhà nước nổi tiếng của Liên Xô được nhắc đến trong sách này.

Đây không phải là cuốn sách về một ngành công tác. Đây là câu chuyện kể về những bước ngoặt lịch sử của đất nước Liên Xô, mà trên mỗi bước ngoặt đó đều có vai trò của KGB.

Do đó nó không chỉ bổ ích về nghiệp vụ mà còn có giá trị nghiên cứu, tham khảo rất quý đối với đông đảo bạn đọc.

L.Mlechin trong mấy năm gần đây là một tác giả ăn khách ở Nga, vì sách của ông thường viết về đề tài an ninh, trên cơ sở khai thác kho tư liệu lưu trữ phong phú của Liên Xô và KGB. Tuy nhiên, nằm trong trào lưu tư tưởng dân chủ cấp tiến của xã hội Nga hiện nay, tác giả có xu hướng phân tích một cách phê phán đối với lịch sử nước nhà, đối với Stalin.

Đó là điều phổ biến và khó tránh được hiện nay. Nhiều điều đã được biết hoặc trở thành bình thường đối với xã hội Nga có thể không được chấp nhận hoặc chia sẻ đối với chúng ta. Mặc dù vậy, giới thiệu cuốn sách này với độc giả kính mến, chúng tôi tin rằng cuốn sách có giá trị tái hiện lịch sử sinh động, lại được viết bằng giọng văn chính luận hấp dẫn, chắc chắn nó sẽ mang lại cho bạn đọc nhiều điều bổ ích và phát hiện lý thú.

Dịch giả HÙNG SON

THỜI LÊNIN

CHƯƠNG I

FELIX EDMUNDOVICH DZERJINSKI

Ban đầu, không ai ở nước Nga đánh giá hết được ý nghĩa của sắc lệnh thành lập Ủy ban đặc biệt toàn Nga, được thành lập trong những ngày đầu sau cách mạng tháng Mười, nhằm mục đích đấu tranh chống phản cách mạng và sự phá hoại ngầm của các viên chức cũ đối với chính quyền mới, tổ chức tiền thân này của KGB với tên gọi giản dị là VSK hoặc SK (viết tắt tiếng Nga của "Ủyban đặc biệt toàn Nga") sẽ là nỗi kinh hoàng của khá đông người suốt gần hai thập kỷ.

Hiện nay ở Xanh Petecbua, góc giữa phố Gorokhova và đại lộ Admiral vẫn còn giữ lại ngôi nhà mà tháng 12/1917 đã từng là trụ sở thành lập Ủy ban đặc biệt mà Chủ tịch đầu tiên là Felix Edmundovich Dzerjinski.

Dzerjinski sinh ngày 30/8/1877 tại tỉnh Vilen, hiện nay thuộc Minsk (Belarus) trong một gia đình địa chủ nhỏ. Đang học dở trung học, năm 18 tuổi ông tham gia "Đảng Xã hội - Dân chủ của Ba Lan và Litva". Từ đó đến năm 1917, ông chỉ làm công tác Đảng, trở thành một nhà cách mạng chuyên nghiệp như người ta thường gọi.

Năm 1897, Dzerjinski bị bắt và đưa đi đày 3 năm ở Viatka, được một năm thì trốn thoát về Vilno, từ đó chạy sang Varsava tuyên truyền trong công nhân. Năm 1900 Dzerjinski lại bị bắt,

ngồi tù ở Varsava hai năm rồi bị đi đày ở Sibir năm năm. Trên đường bị giải đi Sibir, Dzerjinski chạy thoát và trốn ra nước ngoài.

Nhưng ít lâu sau ông lại trở về nước và tháng 6/1905 lại bị bắt. Nhưng cách mạng Nga 1905 nổ ra, và ông được ân xá. Cuối 1906 ông lại bị bắt, và lại được bảo lãnh thả ra. Năm 1908, Dzerjinski lại bị bắt, lại bị đày ở Sibir, lại trốn thoát, sau đó hoạt động ở Varsava Năm 1912, chính quyền lại bắt Dzerjinski và lần này giữ chặt bằng cách cho đi tù khổ sai ba năm ở Orel. Mãn hạn, người ta giải ông về Matxcova và năm 1916 cộng thêm sáu năm nữa vì tội trạng cũ. Nhưng chỉ một năm sau thì cách mạng tháng Hai nổ ra, ông cùng các tù chính trị được giải phóng.

Dzerjinski tham gia cuộc họp lịch sử ngày 10/10/1917 của Ban chấp hành Trung ương Đảng Bôn-sê-vich tại Petrograd - cuộc họp thông qua quyết định chuẩn bị tiến hành khởi nghĩa vũ trang. Tại cuộc họp này, chính Dzerjinski là người nêu ra sáng kiến về việc thành lập một Bộ Chính trị trong Ban chấp hành Trung ương Đảng. Sáng kiến này được hoan nghênh, và từ đó cơ quan lãnh đạo đặc biệt này đã tồn tại trong tất cả các đảng cộng sản các nước xã hội chủ nghĩa cho đến tận ngày nay.

Dzerjinski tham gia ủy ban quân sự - cách mạng Petrograd và tham gia lãnh đạo cách mạng tháng Mười. Sau đêm khởi nghĩa, khi những người Bôn-sê-vich cướp được chính quyền, Dzerjinski được giao chiếm bưu điện trung tâm và bảo vệ cung điện Smolny - trụ sở tham mưu của cách mạng.

Dzerjinski đã ký giấy phép ra vào cho nhà báo Mỹ John Reed đi lại trên lãnh thổ Smolny và Petrograd và viết cuốn "Mười ngày rung chuyển thế giới".

Ngày 20/12/1917, Lênin giao cho Dzerjinski nhiệm vụ chính của đời hoạt động cách mạng của ông là thành lập và lãnh đạo Ủy ban đặc biệt toàn Nga.

Đã 11 năm ngồi tù, Dzerjinski biết rõ hơn ai hết bộ máy cưỡng chế. Ông đã rút ra được những bài học gì từ kinh nghiệm bản thân?

Thứ nhất, ông căm ghét và khinh bỉ sự đê tiện của những tên tay sai của Sa hoàng. Thứ hai, ông nhớ ông và các đồng chí của ông đã có thể dễ dàng lừa bịp lính canh ngục và cảnh sát như thế nào, và ông không muốn lặp lại sai lầm đó của đối phương.

Tháng 3/1918, một cuộc họp của ban lãnh đạo Ủy ban đặc biệt (SK) đã ra nghị quyết cấm sử dụng biện pháp khiêu khích và gây hấn trong hoạt động của SK. Nhưng ý định tốt lành đã không thực hiện được khi vấp phải thực tế.

Dzerjinski đã cho áp dụng phương pháp cài điệp viên vào trà trộn cùng với tù nhân để khai thác tin tức và moi lời khai đặc biệt đối với các tù chính trị. Việc điều tra đối với các vụ án chính trị nhiều khi không có điều kiện tiến hành một cách thực sự, do đó các nhân viên mật vụ trở thành nguồn nhân chứng, công cụ chính của việc điều tra. Họ chỉ cần đạt được sự thú tội của đương sự là đủ.

QUYỀN XỬ BẮN LÀ CỰC KỶ QUAN TRỌNG

Dzerjinski không coi SK là một cơ quan an ninh, phản gián hoặc cảnh sát chính trị. Đối với ông, SK là một cơ quan đặc biệt có cái quyền đặc biệt là độc lập thủ tiêu kẻ thù. Ông đã viết: "Các cán bộ của SK là những người lính của cách mạng. Họ không

làm công tác điều tra hay làm gián điệp. Người xã hội chủ nghĩa không thích hợp với công việc đó. Đối với SK, quyền xử bắn là cực kỳ quan trọng".

Ngày 12/6/1918, hội nghị đảng bộ các Ủy ban đặc biệt địa phương ra nghị quyết như sau:

1. Sử dụng các nhân viên mật vụ.
2. Theo dõi các tướng lĩnh và đội ngũ sĩ quan của Hồng quân.
3. Xử bắn các nhân vật phản cách mạng nguy hiểm nhất, những kẻ đầu cơ, cướp bóc và ăn hối lộ.
4. Kiến nghị với Trung ương để đồng chí Uritsky thôi chức Chủ tịch SK Petrograd và thay thế bằng một đồng chí kiên quyết hơn, có khả năng tiến hành điều tra không khoan nhượng chống các phần tử phản động và thù địch với chính quyền Xô viết.

Lãnh đạo SK Petrograd từ những ngày đầu cách mạng, Uritsky cố gắng tránh những khủng bố quy mô lớn và ít khi áp dụng án tử hình đối với tội phạm, điều đó đã gây sự phẫn nộ trong các đồng chí của ông.

Một tháng sau khi bản Nghị quyết nói trên được thông qua, xảy ra hai sự kiện: Uritsky bị một sinh viên tên là Leonid Kanegissen bắn chết, và ngày hôm sau, 30/8/1918, Lênin bị mưu sát trong khi đang phát biểu ở nhà máy Mikhelson. Thủ phạm bị bắt giữ tại chỗ. Đó là Fanny Kaplan, họ thật là Roidman, một phụ nữ 28 tuổi, theo đảng vô chính phủ. Bà ta nhận là đã bắn Lênin, và bị xử tử. Nhưng cho đến nay vẫn không xác định được là tự bà ta bắn hay có ai giao nhiệm vụ cho bà ta không.

Hai vụ mưu sát nói trên, cùng với việc quân Anh, Pháp đổ bộ xuống Arkhngelsk ngày 4/8/1918 đã khiến chính quyền cách mạng tiến hành một đợt "khủng bố Đỏ". Ở Petrograd đã xử bắn

500 người và bắt làm con tin 500 người. Báo "Đỏ" đăng danh sách 500 người này dưới đầu đề: "Đáp lại khủng bố trắng" và viết: "Nếu cách mạng đòi hỏi, và nếu giới sĩ quan cũ không chịu từ bỏ âm mưu giành lại các đặc quyền đặc lợi và lập lại Sa hoàng, thì chúng sẽ bị tiêu diệt hết".

LÊNIN và TROTSKI

Sự rạn nứt đầu tiên trong chính phủ Bôn-sê-ích liên quan đến vấn đề chiến tranh với Đức. Trong vấn đề này Dzerjinski bất đồng với Lênin và đứng về phía Trotski.

Ngày 7/11/1917, Dân ủy ngoại giao đầu tiên của chính phủ Xô viết là Lev Trotski gửi một bức công hàm cho Đại sứ tất cả các nước đang tham chiến (trong Chiến tranh thế giới I) đề nghị ký hoà ước. Đây là bước đi đầu tiên của những người Bôn-sê-ích nhằm thực hiện lời hứa của họ khi giành chính quyền là chấm dứt chiến tranh.

Nhưng các nước thuộc khối Antanta, trước hết là Anh và Pháp không đáp lại lời kêu gọi của chính quyền Xô viết. Họ không tin là chính quyền Xô viết sẽ trụ được, và từ chối đàm phán. Trong khi đó, Đức, Áo, Hungari thì lại đồng ý đàm phán, vì họ đang thua trận và muốn có một hoà ước riêng rẽ với Nga để rảnh tay tiếp tục chiến tranh ở phía Tây.

Ngày 22/11/1917 Trotski ký thoả ước về việc đình chiến. Nhưng chấp nhận những điều kiện tham lam của Đức thì Trotski không chịu. Ông cho đó là điều xỉ nhục đối với nước Nga. Ông nêu ý kiến rằng có thể ký hoà ước với Đức nhưng chỉ khi nào tình hình không có lối thoát.

Mặt khác, tiếp tục chiến tranh đối với Nga cũng là rất khó khăn. Đó không chỉ Trotsky nghĩ thế, mà Lênin cũng nghĩ như thế.

Cuộc đấu tranh xoay quanh việc ký hoà ước với Đức diễn ra không phải giữa Lênin và Trotsky, mà thực ra giữa Lênin với đa số ủy viên Ban chấp hành Trung ương muốn đánh bằng mọi giá, trong số đó có Dzerjinski.

Trước tình hình này, Lênin chủ trương: tiếp tục đàm phán và trì hoãn việc ký hoà ước. Ngày 24/1/1918 hội nghị Ban chấp hành Trung ương với đa số biểu quyết đã thông qua công thức do Trotsky đề xuất: "chấm dứt chiến tranh, giải giáp quân đội, không ký hoà ước". Và tại bàn đàm phán với quân Đức tháng hai năm 1918, Trotsky đã tuyên bố về lập trường đó. Điều này đã khuyến khích quân Đức - Áo - Hung chuyển sang phản công.

Trước tình thế nguy ngập, Lênin chỉ thị phải ký hoà ước bằng mọi giá.

Dzerjinski cùng một số ủy viên Trung ương phản đối, coi đó là sự đầu hàng. Nhưng cuối cùng khi Trung ương biểu quyết, Dzerjinski cũng không bỏ phiếu chống, mà cùng với Trotsky bỏ phiếu trắng, do đó mà Lênin đã thông qua được nghị quyết về ký hoà ước. Hoà ước Brest-Litov đã được ký ngày 3/3/1918.

Bất bình nhất với hoà ước Brest-Litov là đảng Xã hội cánh tả, khi đó còn là đồng minh của đảng Bôn-sê-vich.

Ngày 6/6/1918, tại Đại hội II của các Xô viết; họ đã công khai rời bỏ phòng họp và tập trung tại trụ sở của Đảng.

Hai giờ chiều hôm đó, hai cán bộ của SK người của đảng xã hội cánh tả là Blumkin và Andreev đến sứ quán Đức, xuất trình